

Käräjätuomarin menettelyä koskeva syyteharkinta sekä syyttäjien menettely

ASIAN VIREILLETULO

Tuomioistuinlain 3 luvun 2 § nojalla hovioikeuden on ilmoitettava valtioneuvoston oikeuskanslerille tietoonsa tulleista seikoista, jotka saattavat johtaa virkasyytteen nostamiseen hovioikeudessa. Perustuslain 110 §:n 1 momentin mukaan syytteen nostamisesta tuomaria vastaan lainvastaisesta menettelystä virkatoimessa päättää oikeuskansleri tai oikeusasiamies.

Rovaniemen hovioikeus on 28.10.2021 saattanut oikeuskanslerinviraston tietoon Lapin käräjäoikeuden 18.6.2019 rikosasiassa R 19/7390 antaman lainvoimaisen tuomion 19/128490, jossa vastaaja A oli tuomittu yhdestätoista näpistyksestä yhteiseen 60 päivän ehdottomaan vankeusrangaistukseen, vaikka rikoslain 28 luvun 3 §:n mukaan näpistyksestä voidaan tuomita ainoastaan sakkorangaistus. Ilmoituksen oheen liitettyjen tietojen mukaan vastaaja oli suorittanut vankeusrangaistuksen kokonaisuudessaan.

Käräjäoikeuden puheenjohtajana asiassa on toiminut käräjätuomari B.

SELVITYS JA ESITUTKINTA

Käräjätuomarin menettelyn tutkimiseksi Lapin käräjäoikeuden laamanni on toimittanut 14.12.2021 päivätyn lausuntonsa, jonka oheen on liitetty käräjätuomari B:n selvitys.

Syyttäjien menettelyn tutkimiseksi apulaisvaltakunnansyyttäjä on toimittanut 15.12.2021 päivätyn lausuntonsa, jonka oheen on liitetty aluesyyttäjä D:n ja aluesyyttäjä C:n selvitykset.

Kun alustavan selvityksen perusteella käräjätuomaria oli syytä epäillä rikoksesta, olen 27.12.2021 pyytänyt poliisia toimittamaan asiassa esitutkinnan, jossa käräjätuomari B:tä on kuultu rikoksesta epäiltynä.

Oulun poliisilaitos suoritti asiassa esitutkinnan. Esitutkintapöytäkirja 5800/R/14380/21 on valmistunut 28.3.2022. Poliisi suoritti pyynnöstäni vielä lisätutkinnan 5800/R/14380/21/Li1, joka valmistui 18.8.2022.

MERKINTÄ

Korkein oikeus on hakemuksestani 18.5.2022 (H2021/171) purkanut Lapin käräjäoikeuden tuomion vastaajalle tuomitun yhteisen ehdottoman vankeusrangaistuksen osalta ja palauttanut asian rangaistuksen määräämiseksi asian Lapin käräjäoikeuteen, koska tuomio oli perustunut oikeudenkäymiskaaren 31 luvun 8 §:n 4 kohdassa tarkoitetulla tavalla ilmeisesti väärään lain soveltamiseen. Lapin käräjäoikeus on 15.11.2022 asiassa R 22/939 antamallaan lainvoimaisella tuomiolla tuominut vastaajan 16 päiväsakon rangaistukseen.

RATKAISU

1 Tapahtumatiedot

Kihlakunnansyyttäjä (nykyisin aluesyyttäjä) D oli 12.4.2019 päivätyllä Lapin käräjäoikeuteen toimittamallaan haastehakemuksella vaatinut vastaajalle rangaistusta yhdestätoista näpistyksestä. Syyttäjä on oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain (rikosoikeudenkäyntilaki) 5 a luvun mukaiseen kirjalliseen menettelyyn osoittamassaan haastehakemuksessa esittänyt seuraamuskananottoon, että vastaaja tulee tuomita yhteiseen vähintään 55 päivän ja enintään 80 päivän ehdottomaan vankeusrangaistukseen.

Käräjäoikeus on antanut vastaajalle haasteen tiedoksi 6.5.2019, mutta tämä ei ole toimittanut suostumusta asian ratkaisemiseen kirjallisessa menettelyssä, joten rikosoikeudenkäyntilain 5 a luvun 2 §:n mukaisia edellytyksiä asian käsittelylle kirjallisessa menettelyssä ei ole ollut.

Asian käsittelijä on vaihtunut käräjäoikeudessa 7.6.2019, jolloin se on jaettu käräjätuomari B:lle. Asiassa on pidetty pääkäsittely 18.6.2019, jossa syyttäjänä on haastehakemuksen laatineen syyttäjän sijasta toiminut kihlakunnansyyttäjä (nykyisin aluesyyttäjä) C. Pääkäsittelyssä C on esittänyt haastehakemuksen mukaiset vaatimukset ja seuraamuskannanoton.

Lapin käräjäoikeus on pääkäsittelyn jälkeen 18.6.2019 julistanut tuomion ja tuominnut vastaajan yhdestätoista näpistyksestä 60 päivän yhteiseen ehdottomaan vankeusrangaistukseen. Käräjäoikeuden puheenjohtajana asiassa on toiminut käräjätuomari B. Tuomiosta ei ole valitettu.

Tuomion julistamisen aikaan vastaaja oli ollut suorittamassa hänelle aiemmin tuomittuja vankeusrangaistuksia. Näpistyksistä tuomittu ehdoton vankeusrangaistus lisättiin suoritettaviin rangaistuksiin. Vastaaja suoritti vankeusrangaistuksen kokonaisuudessaan ja vapautui vankilasta 21.12.2019. Esitutkinnassa saadun selvityksen vastaaja hän suoritti vankilassa tosiasiasyistä kysymisestä 60 päivästä 2/3, eli 40 päivää.

2 Syyttäjien menettelyn arviointi

Tapahtumien aikaan voimassa olleen Syyttäjälaitoksesta annetun lain (439/2011) 6 §:n mukaan syyttäjän tehtävänä on huolehtia rikosoikeudellisen vastuun toteuttamisesta hänen käsiteltäväänsä olevassa asiassa tasapuolisesti, joutuisasti ja taloudellisesti asianosaisten oikeusturvan ja yleisen edun edellyttämällä tavalla. Saman lain 7 §:n mukaisesti syyttäjällä on itsenäinen ja riippumaton syyteharkintavalta. Samansisältöiset säännökset (9 ja 10 §) ovat nykyisessä 1.10.2019 voimaan tullessa Syyttäjälaitoksesta annetussa laissa (32/2019).

Valtion virkamieslain 4 luvun 14 §:n mukaan virkamiehen on suoritettava tehtävänsä asianmukaisesti ja viivytyksettä.

Oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain 5 luvun 3 §:n 1 momentin 5 kohdan mukaan syyttäjän on haastehakemuksessa ilmoitettava muun muassa rangaistusvaatimus. Säännöksen nojalla syyttäjän tulee haastehakemuksessa ilmoittaa vaatimuksensa vastaajan tuomitsemisesta rangaistukseen syytteestä mainitusta rikoksesta. Lainkohdan mukaan syyttäjä ei kuitenkaan pääsääntöisesti ole haastehakemuksessa velvollinen ilmoittamaan, minkä lajista tai suuruista rangaistusta hän vaatii.

Syyttäjän pakollinen seuraamuskannanotto on säädetty ainoastaan rikosoikeudenkäyntilain 5 a luvussa säädettyssä niin sanotussa kirjallisessa menettelyssä, jolloin rikosasia ratkaistaan pääkäsittelyä toimittamatta. Rikosoikeudenkäyntilain 5 a luvun 2 §:n mukaan vastaajalle on haasteasiakirjojen tiedoksiannon yhteydessä annettava tieto syyttäjän esittämästä rangaistuksen lajista ja enimmäismäärästä. Kirjallisen menettelyn käyttämisen yhteydessä syyttäjän tulee siten jo haastehakemuksessa esittää seuraamuskannanottonsa tuomittavasta rangaistuksesta.

Käsiteltävänä olevassa asiassa kihlakunnansyyttäjä (nykyisin aluesyyttäjä) D oli 12.4.2019 päivätyllä Lapin kärjäoikeuteen toimittamallaan haastehakemuksella vaatinut vastaajalle rangaitusta yhdestätoista näpistyksestä. D on kirjalliseen menettelyyn osoittamassaan haastehakemuksessa esittänyt seuraamuskannanottonaan, että vastaaja tulee tuomita yhteiseen vähintään 55 päivän ja enintään 80 päivän ehdottomaan vankeusrangaistukseen. D:n haastehakemuksessa esittämä seuraamuskannanotto on ollut lainvastainen, sillä näpistyksestä voidaan tuomita lain mukaan ainoastaan sakkoa.

Koska vastaaja ei ole toimittanut kärjäoikeudelle rikosoikeudenkäyntilain 5 a luvun 2 §:n mukaista ilmoitusta suostumuksestaan asian käsittelylle kirjallisessa menettelyssä, niin asia on siirretty pääkäsittelyyn. Syyttäjänä pääkäsittelyssä on toiminut kihlakunnansyyttäjä (nykyisin aluesyyttäjä) C.

Oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain 6 luvun 7 §:n 1 momentin 6 kohdan mukaan pääkäsittelyssä loppulausunnossaan asianosaisten tulee tarvittaessa esittää käsityksensä vastaajan syyllisyydestä ja rikoksen seuraamuksesta. Kärjäoikeuden pöytäkirjan mukaan pääkäsittelyssä 18.6.2019 C on esittänyt vaatimukset ja seuraamuskannanoton haastehakemuksen mukaisesti. C:n pääkäsittelyssä esittämä seuraamuskannanotto on ollut lainvastainen, sillä näpistyksestä voidaan tuomita lain mukaan ainoastaan sakkoa.

Kärjäoikeus on pääkäsittelyn jälkeen julistanut tuomion ja tuominnut vastaajan 60 päivän yhteiseen ehdottomaan vankeusrangaistukseen. Asia on käsitelty ja ratkaistu vastaajan poissaolosta huolimatta. Kärjäoikeuden tuomiosta ei ole valitettu.

Sekä D:n laatimassa haastehakemuksessa että pääkäsittelyssä C:n esittämä seuraamuskannanotto on ollut lainvastainen. Virheet ovat olleet omiaan myötävaikuttamaan kärjäoikeuden lainvastaiseen tuomioon. D ja C ovat laiminlyöneet asiassa laissa säädetyn virkavelvollisuutensa huolehtia rikosoikeudellisen vastuun toteuttamisesta asianosaisten oikeusturvan edellyttämällä tavalla.

Kyseessä olevan kaltaiset virheet voisivat tulla arvioitavaksi rikoslain 40 luvun 10 §:ssä tarkoitettuna tuottamuksellisena virkarikoksena. Tuottamuksellisen virkavelvollisuuden rikkomisen tunnusmerkistö edellyttää, että teko ei ole kokonaisuutena arvostellen vähäinen ottaen huomioon sen haitallisuus ja vahingollisuus ja muut tekoon liittyvät seikat.

Lähtökohtaisesti molempien syyttäjien virheet ovat erittäin vakavia. Haastehakemuksessa ja pääkäsittelyssä esitetyt lainvastaiset seuraamuskannanotot ovat olleet omiaan myötävaikuttamaan kärjäoikeuden virheelliseen tuomioon, jolla vastaaja on tuomittu näpistyksistä 60 päivän ehdottomaan vankeuteen ja jonka vankeusrangaistuksen hän on joutunut suorittamaan. Kyse

on ollut varsin tavanomaisesta rikosnimikkeestä eikä asiaan ole liittynyt mitään oikeudellista epäselvyyttä. Virheellinen seuraamuskannanotto on ollut asiassa ilmeinen.

Rikosprosessissa syyttäjän keskeisenä tehtävänä on nostaa rikoksesta syyte ja ajaa sitä tuomioistuimessa. Tuomioistuin ei voi ottaa rikosasiaa oma-aloitteisesti käsiteltäväkseen ja syyttäjän syyte rajaa tuomioistuimen tutkimisvaltaa siten, että tuomioistuin saa tuomita syytetyn vain siitä teosta, josta rangaistusta on vaadittu. Syyteoikeudesta ja syyttämisen edellytyksistä varmistaminen on rikosoikeudenkäyntilain 1 luvun 6 ja 6 a §:stä ilmenevän mukaisesti ensisijassa syyttäjän velvollisuus ([KKO 2020:78](#), kohta 24).

Syyttäjien menettelyjen vähäisyyttä rikosoikeudellisesti arvioituna puoltaa asiassa osin se, että virhe ei ole suoraan koskenut syyttäjien laiminlyöntiä varmistua syyteoikeudesta ja syyttämisen edellytyksistä. Asiassa syyttämisen edellytykset ovat täyttyneet ja syytteen nostaminen on ollut tarpeellista. D:n ja C:n virheet ovat koskeneet ainoastaan seuraamuskannanottoa.

Syyttäjän esittämän seuraamuskannanoton osalta on merkityksellistä, että tuomittavan rangaistuksen tuomioistuin päättää itsenäisesti. Toisin kuin syytteen teonkuvaus, niin syyttäjän haastehakemuksessa tai pääkäsittelyssä esittämä seuraamuskannanotto ei ole tuomioistuinta sitova. Tuomioistuin voi tuomita vastaajalle jopa seuraamuskannanottoa ankaramman rangaistuksen, kunhan vastaajalle varataan tilaisuus tulla kuulluksi ([HE 200/2017 vp](#) s. 44). Käräjätuomari vastaa lopulta antamansa tuomion lainmukaisuudesta.

Kun syyttäjien menettely olisi lähtökohtaisesta vakavuudestaan huolimatta edellä esitetyt seikat huomioon ottaen rikosoikeudellisesti arvioituna tuottamuksellisen virkavelvollisuuden rikkomisen tunnusmerkistössä tarkoitettu tavoin vähäinen, ei heidän ole syytä epäillä syyllistyneen asiassa rikokseen. Tämän vuoksi syyttäjien menettelyä on tutkittu vain laillisuusvalvonnallisesti toimituttamatta asiassa esitutkintaa. Pidän syyttäjien virheellisiä menettelyjä laillisuusvalvonnallisesti kuitenkin varsin vakavina ja annan heille jäljempänä mainitun laillisuusvalvonnallisen huomautuksen.

3 Käräjätuomarin menettelyn arviointi

3.1 Sovellettavat säännökset

Rikoslain 40 luvun 10 §:n (604/2002) mukaan jos virkamies virkaansa toimittaessaan huolimattomuudesta muulla kuin luvun 5 §:n 2 momentissa tarkoitettulla tavalla rikkoo virkatoiminnassa noudatettaviin säännöksiin tai määräyksiin perustuvan virkavelvollisuutensa, eikä teko huomioon ottaen sen haitallisuus ja vahingollisuus ja muut tekoon liittyvät seikat ole kokonaisuutena

arvostellen vähäinen, hänet on tuomittava tuottamuksellisesta virkavelvollisuuden rikkomisesta varoitukseen tai sakkoon.

Perustuslain 2 §:n 3 momentin mukaan julkisen vallan käytön tulee perustua lakiin. Kaikessa julkisessa toiminnassa on noudatettava tarkoin lakia.

Perustuslain 8 §:n mukaan rikoksesta ei saa tuomita ankarampaa rangaistusta kuin tekohetkellä on laissa säädetty.

Perustuslain 21 §:n 1 momentin mukaan jokaisella on oikeus saada asiansa käsitellyksi asianmukaisesti ja ilman aiheetonta viivytystä lain mukaan toimivaltaisessa tuomioistuimessa tai muussa viranomaisessa.

Tuomioistuinlain 9 luvun 1 §:n 2 momentin mukaan tuomarin on oltava virkatoimissaan oltava tunnollinen ja huolellinen.

Rikoslain 28 luvun 3 §:n mukaan jos varkaus, huomioon ottaen anastetun omaisuuden arvo tai muut rikokseen liittyvät seikat, on kokonaisuutena arvostellen vähäinen, rikoksentekijä on tuomittava näpistyksestä sakkoon.

3.2 Virkavelvollisuuksien vastainen menettely

Käsiteltävänä olevassa asiassa käräjätuomarina toiminut B on tuominnut vastaajan yhdestätoista näpistyksestä 60 päivän ehdottamaan vankeusrangaistukseen, vaikka näpistyksestä voidaan tuomita ainoastaan sakkorangaistus. B on esitutkinnassa tunnustanut, että hän ei ole toiminut asiassa lain edellyttämällä tavalla. Häneltä on jäänyt tarkistamatta laista, että näpistyksestä voi tuomita vain sakkorangaistukseen.

Korkein oikeus on virkarikoskäytännössään ([KKO 2017:92](#), kohta 64) todennut usein katsotun, että lainkäytössä esimerkiksi rangaistusminimin alittaminen, vanhentuneesta rikoksesta tuomitseminen ja muut sen kaltaiset selvän säännöksen rikkomiset ovat johtuneet huolimattomuudesta, ellei virkamiehen säännösten vastaista menettelyä ole ollut aiheutta pitää tietoisena toimintana. Tällöin virkamiehen menettely on saatettu tahallisuuden asemesta hahmottaa pikemminkin huolimattomuudeksi käsillä olleessa lain soveltamistilanteessa.

Totean, että asiassa mikään ei viittaa siihen, että B:n lainvastainen menettely olisi ollut tahallista. Johtopäätöksenä on, että tuomitessaan vastaajan rikoksista ankarampaan rangaistukseen kuin laissa on säädetty, käräjätuomari B on huolimattomuudesta rikkonut rikoslain 40 luvun 10 §:ssä tarkoitetulla tavalla virkavelvollisuutensa.

3.3 Teon vähäisyyskynnyksen arviointi

Asiassa on lisäksi arvioitava, ylittääkö kärjätuomari B:n epäilty teko rikoslain 40 luvun 10 §:n tunnusmerkistössä säädetyn vähäisyyskynnyksen vai onko se tunnusmerkistössä mainitulla tavalla huomioon ottaen sen haitallisuus ja vahingollisuus ja muut tekoon liittyvät seikat kokonaisuutena arvostellen vähäinen.

Tuottamuksellisten virkarikosten rangaistavuuden perusteita ja tarvetta pohdittiin virkarikoslainsäädännön uudistuksen yhteydessä. Hallituksen esityksessä ([HE 58/1988 vp](#), s. 19) on todettu muun ohella, ettei rangaistavuuden ulottaminen vähäisiin, lähinnä määrättyä menettelytapaa koskevien säännösten rikkomuksiin, joilla ei ole viran asianmukaisen hoidon tai yksityisten etujen kannalta mainittavampaa merkitystä, ole tarkoituksenmukaista. Lisäksi siinä on todettu (s. 65), ettei säännöksillä ole tarkoin määriteltävissä, milloin virkavelvollisuuden rikkomista voidaan pitää vähäisenä, ja että tämän arvioiminen jää syyttäväviranomaisen ja viime kädessä tuomioistuimen harkittavaksi.

Korkeimman oikeuden ratkaisukäytännössä vähäisinä ei ole pidetty sellaisia virkavelvollisuuden rikkomisia, jotka ilmentävät tekijässä välinpitämättömyyttä virkavelvollisuuksia kohtaan. Rangaistussäännöksen tavoitteena olevan virkatoiminnan asianmukaisuuden turvaamisen kannalta rangaistusvastuuta ei sen sijaan ole perusteltua ulottaa sellaisiin yksittäisiin tekoihin, jotka jäävät tekijän syyllisyyden asteen kannalta vähäisiksi ja jotka eivät muutoinkaan edellytä rangaistuksen tuomitsemista. Rikostunnusmerkistössä tarkoitettua virheellisen teon vähäisyyttä arvioidaan ottamalla huomioon teon tai laiminlyönnin haitallisuuden ja vahingollisuuden lisäksi myös kaikki muut siihen liittyvät seikat kuten teon tai laiminlyönnin osoittama virkamiehen huolimattomuuden aste tekohetken olosuhteissa ([KKO 2022:31](#), kohta 8; [KKO 2020:78](#) kohta 19).

Kun kärjätuomari B tuomitsi vastaajan 18.6.2019 näpistyksistä 60 päivän ehdottomaan vankeusrangaistukseen, vastaaja oli suorittamassa hänelle aiemmin tuomittuja vankeusrangaistuksia. Näpistyksistä tuomittu ehdoton vankeusrangaistus lisättiin suoritettaviin rangaistuksiin. Vastaaja suoritti vankeusrangaistuksen kokonaisuudessaan ja vapautui vankilasta 21.12.2019. Esitutkinnassa saadun selvityksen mukaan hän suoritti vankilassa tosiasiaa kyseisestä 60 päivästä 2/3, eli 40 päivää.

Kärjätuomari B:n virheellisen menettelyn seurauksena vastaaja on näin ollen suorittanut 40 päivän vapaudenmenetysajan aiheettomasti. Kyse on varsin pitkästä ajasta, joten jo lähtökohteisesti on katsottava, että yksityistä etua ei ole loukattu vain vähäisessä määrin. Mainittu vastaaja on tämän asian asianomistajana ilmoittanut esitutkinnassa, että hän vaatii korvausta vapaudenmenetysajasta.

Kun kärjäjätuomari tuomitsee vastaajan ehdottomaan vankeusrangaistukseen, hän hoitaa vastuullista tuomarin tehtävää, jossa hän käyttää merkittävää, välittömästi henkilöön kohdistuvaa julkista valtaa. Oikeusturvasyistä tuomarilta on tällaisessa tilanteessa vaadittava erityistä huolellisuutta. Tuomittaessa vastaajan ehdottomaan vankeusrangaistukseen teosta, josta tuomittava rangaistus voi olla lain mukaan sakko, kyse ei ole pelkästään menettelytapakysymyksestä, jolla ei olisi viran asianmukaisen hoidon tai yksityisten etujen kannalta mainittavaa merkitystä.

On syytä korostaa, että henkilökohtainen vapaus on yksi keskeisimmistä perus- ja ihmisoikeuksista. B on todetuin tavoin menetellyt lainvastaisesti lainkäyttöasiaa ratkaistessaan eli kärjäjätuomarin tehtävien ydinalueella. Menettely on ollut omiaan vaarantamaan luottamusta lainkäyttötoiminnan asianmukaisuuteen.

Asiassa kärjäjätuomarin virheeseen on osaltaan ollut omiaan vaikuttamaan syyttäjien asiassa esittämä lainvastainen seuraamuskannanotto. Selvää kuitenkin on, että virheellinen seuraamuskannanotto ei poista kärjäjätuomarin vastuuta sen tarkastamisessa, että hänen tuomitsemansa rangaistus on säädetyn rangaistusasteikon mukainen. Syyttäjän esittämä seuraamuskannanotto ei ole tuomioistuinta sitova ja tuomioistuin päättää rangaistuksesta itsenäisesti. Kärjäjätuomari vastaa antamansa tuomion lainmukaisuudesta.

Näpistyksessä on kyse varsin tavanomaisesta rikosnimikkeestä eikä asiaan ole liittynyt mitään oikeudellista tulkinnanvaraisuutta. Syyttäjän rangaistusvaatimukset ja seuraamuskannanotto ovat ilmenneet kirjallisesta haastehakemuksesta eikä niihin ole tullut pääkäsitelyssä muutoksia. Kysymys ei siten ole ollut myöskään yllättävästä tai kiireellisestä arviointitilanteesta, jolloin menettelyn arvosteleminen huomaamattomuudesta tehdyksi virhearvioinniksi voisi helpommin tulla kysymykseen ([KKO 2017:92](#), kohta 65).

Huomioimatta ei voida jättää sitäkään, että asia on ratkaistu vastaajan poissaolosta huolimatta eikä vastaajalla ole ollut avustajaa. Tuomarin velvollisuus huolehtia rikosasian vastaajan oikeuksista korostuu erityisesti silloin, kun vastaajalla ei ole avustajaa.

B on siten menetellyt selvästi vastoin sitä, mitä edellytetään tuomarinviran asianmukaiselta hoitamiselta. Asiaa kokonaisuutena arvostellen hänen menettelynsä voidaan etenkin siitä seuranneen aiheettoman vankeusrangaistuksen suorittamisen perusteella myös katsoa loukanneen yksityistä etua ja vaarantaneen luottamusta viranomaisen toiminnan asianmukaisuuteen siinä määrin, että tekoa ei voida pitää rikoslain 40 luvun 10 §:n tarkoittamalla tavalla vähäisenä.

B on esitutkinnassa tunnustanut syyllistyneensä asiassa tuottamukselliseen virkavelvollisuuden rikkomiseen.

3.4 Epäilty tuottamuksellinen vapaudenriisto

Käräjätuomari B:tä on kuultu esitutkinnassa rikoksesta epäiltynä myös sen perusteella, että hän olisi menettelyllään syylistynyt myös rikoslain 25 luvun 6 §:n 1 momentin mukaiseen tuottamukselliseen vapaudenriistoon.

Rikoslain 25 luvun 6 §:n mukaan, joka huolimattomuudesta aiheuttaa toiselle vapaudenmenetyksen, on tuomittava, jollei teko huomioon ottaen sen aiheuttama haitta tai vahinko ole vähäinen, tuottamuksellisesta vapaudenriistosta sakkoon tai vankeuteen enintään kuudeksi kuukaudeksi.

Rikoslain 8 luvun 1 § 2 momentin 4 kohdan mukaan syyteoikeus vanhenee kahdessa vuodessa, jos ankarin rangaistus on enintään vuosi vankeutta, sakkoa tai rikesakko.

Rikoslain 8 luvun 2 §:n mukaan edellä 1 §:ssä mainitut ajat lasketaan rikoksen tekopäivästä. Jos rikoksen tunnusmerkistössä säädetään laiminlyönti rangaistavaksi, syyteoikeus alkaa vanhentua, kun laiminlyöty teko olisi viimeistään tullut tehdä. Jos rikoksen tunnusmerkistössä edellytetään määrätyn seurauksen syntymistä, aika lasketaan tuon seurauksen ilmenemispäivästä.

Esitutkinnassa on ilmennyt, että vastaaja on vapautunut vankilasta 21.12.2019. Kyseinen ajankohta olisi epäillyn tuottamuksellisen vapaudenriiston viimeinen mahdollinen tekopäivä. Tuottamuksellisen vapaudenriiston syyteoikeus vanhenee kahdessa vuodessa. Syyteoikeus epäilystä tuottamuksellisesta vapaudenriistosta on siten vanhentunut.

Selvyyden vuoksi totean, että rikoslain 8 luvun 1 § 3 momentin mukaan virkarikosten vanhentumisaika on kuitenkin vähintään viisi vuotta. Tämän perusteella tuottamuksellisen virkavelvollisuuden rikkomisen osalta syyteoikeus ei ole vanhentunut.

4 Johtopäätökset ja toimenpiteet

Käräjätuomari B

Asiassa on suoritettuna esitutinnan perusteella todennäköisiä syitä sen tueksi, että Lapin käräjäoikeudessa käräjätuomarina toiminut B on Rovaniemellä 18.6.2019 rikoslain 40 luvun 10 §:ssä säädetyn tuottamuksellisen virkavelvollisuuden rikkomisen tunnusmerkistön edellyttämällä tavalla huolimattomuudesta rikkonut virkatoiminnassa noudatettaviin säännöksiin perustuvan virkavelvollisuutensa tuomitessaan asiassa R 19/739 antamallaan tuomiolla nro 19/128490 A:n yhdestätoista rikoslain 28 luvun 3 §:ssä tarkoitetusta näpistyksestä yhteiseen 60

päivän ehdottomaan vankeusrangaistukseen, vaikka lain mukaan näpistyksestä voidaan tuomita ainoastaan sakkoa.

B on laiminlyönyt varmistaa, että hänen tuomitsemansa rangaistus on säädetyn rangaistusasteikon mukainen. Siten B on virkaansa toimittaessaan huolimattomuudesta rikkonut tuomioistuinlain 9 luvun 1 §:n 2 momentissa säädetyn tuomarin virkavelvollisuutensa olla virkatoiminnassaan tunnollinen ja huolellinen. Perustuslain 2 §:n 3 momentin mukaan kaikessa julkisessa toiminnassa on noudatettava tarkoin lakia. Perustuslain 8 §:n mukaan rikoksesta ei saa tuomita ankarampaa rangaistusta kuin tekohetkellä on laissa säädetty.

B on menetellyt lainvastaisesti käräjätuomarin tehtävien ydinalueella ja virheellisen menettelyn seurauksena vastaaja tuomittu 60 päivän ehdottomaan vankeusrangaistukseen, jonka hän on suorittanut kokonaan ja ollut 40 päivää vapautensa menettäneenä. Asiaan ei ole liittynyt oikeudellista tulkinnanvaraisuutta eikä kyse ole ollut kiireellisestä arviointitilanteesta, vaan esitetyt vaatimukset ovat ilmenneet jo kirjallisesta haastehakemuksesta eikä niihin ole tullut pääkäsitellyssä muutoksia. Syyttäjien esittämät seuraamuskannanotot ovat olleet lainvastaisia, mutta käräjätuomari vastaa antamansa tuomion lainmukaisuudesta ja päättää rangaistuksesta itsenäisesti. Asia on ratkaistu vastaajan poissaolosta huolimatta eikä vastaajalla ole ollut avustajaa.

Tekoa ei edellä esitetyn perusteella voida pitää huomioon ottaen sen haitallisuus ja vahingollisuus ja muut tekoon liittyvät seikat kokonaisuutena arvostellen tuottamuksellisesta virkavelvollisuuden rikkomista koskevan säännöksen tarkoittamalla tavalla vähäisenä. Asiassa ei ole tullut ilmi sellaisia B:n menettelyn moitittavuutta vähentäviä tai muita seikkoja, joiden vuoksi asiassa ei olisi aihetta syytteen nostamiseen.

Pyydän valtakunnansyyttäjälle osoittamassani kirjeessä valtakunnansyyttäjää ryhtymään toimenpiteisiin syytteen nostamiseksi tämän päätöksen mukaisesti käräjätuomari B:tä vastaan rikoslain 40 luvun 10 §:ssä (604/2002) säädetystä tuottamuksellisesta virkavelvollisuuden rikkomisesta.

Asianomistajana kuultu A on esitutkinnassa ilmoittanut esittävänsä asiassa korvausvaatimuksensa oikeudenkäynnissä avustajansa välityksellä.

Jätän syytteen epäilyistä tuottamuksellisesta vapaudenriistosta nostamatta, koska syyteoikeus tämän osalta on vanhentunut.

Aluesyyttäjät D ja C

Aluesyyttäjät D ja C ovat laiminlyöneet laissa säädetyn virkavelvollisuutensa huolehtia rikosioikeudellisen vastuun toteuttamisesta asianosaisten oikeusturvan edellyttämällä tavalla esittäessään vastaajalle näpistyksistä tuomittavana seuraamuskannanottona ehdotonta vankeutta, vaikka näpistyksistä voidaan tuomita lain nojalla ainoastaan sakkoa.

Valtioneuvoston oikeuskanslerista annetun lain 6 §:n mukaan jos virkamies, julkisyhteisön työntekijä tai muu henkilö julkista tehtävää hoitaessaan on menetellyt lainvastaisesti tai jättänyt velvollisuutensa täyttämättä, oikeuskansleri voi antaa asianomaiselle huomautuksen vastaisen varalle, mikäli hän ei harkitse olevan aihetta syytteen nostamiseen.

Annan mainitun lainkohdan nojalla aluesyyttäjä D:lle ja aluesyyttäjä C:lle huomautuksen heidän edellä kerrotusta menettelystään.

Lähetän päätökseni tiedoksi Rovaniemen hovioikeuden presidentille, Lapin käräjäoikeuden laamannille, valtakunnansyyttäjälle sekä esitutkinnassa asianomistajana kuullulle A:lle.

Tämä asiakirja on allekirjoitettu sähköisesti.

Apulaisoikeuskansleri

Mikko Puumalainen

Esittelijäneuvos

Juho Lehtimäki